

Moet een stamgroepleider de krant

Beschouwing: over leesmethodes en je eigen engagement

Kees Groos

Begrijpend lezen is bij uitstek een veld waarin de taalvaardigheid van je kinderen aangesproken wordt. Stamgroepleider Kees Groos gaat na welke methodes voor hem werkten. Intussen is een oude vraag uit zijn jenaplanopleiding blijven spoken. Achttien jaar later, bewegend tussen structuur en improvisatie, methode en persoonlijke inbreng, begrijpt Kees die vraag opeens veel beter.

“Moet een stamgroepleider de krant lezen?” Op de pabo volgde ik gelijktijdig de jenaplanopleiding. Gerrit Fronik gaf er een module en stelde ons, aspirant-stamgroepleiders, die vraag. Ik deed dat in die tijd weinig. Ik snapte de vraag ook eigenlijk niet zo. Wat deed het ertoe? Hoe het gesprek verder ging, weet ik niet meer; de vraag is wel altijd blijven hangen. Een ander deel van de jenaplanopleiding was de discussie over methodes: wel of niet gebruiken? Mensen die zo stellig aangaven dat methodes absoluut niet gebruikt mogen worden vond ik altijd wat star.

Geëngageerde teksten

Toen ik net begon in de bovenbouw van jenaplanschool

de Canadas, gaven we het vak begrijpend lezen met de *Samsam*. We werkten uit klappers met fragmenten uit dat tijdschrift. Hierin stonden maatschappelijk geëngageerde teksten van gebieden over de hele wereld. Meestal van plaatsen waar het niet zo goed ging en niet zo leuk was. Kinderen planden een tekst in en deden een verwerking via ‘vragen over de tekst’. Wanneer een klapper uit was, begon een kind in de volgende. Op eigen tempo en individueel. We besloten dat dit niet zaligmakend was en gingen over op een methode, *Lees je wijzer*. Een werkboekje waarbij we eens in de week instructie gaven in de niveaugroep. Meestal gaf ik de lessen volledig geïmproviseerd en intuïtief. Ik vond het gesprek rondom de les

Fotografie: Joop Luimes

lezen?

toen al belangrijker dan de antwoorden op de 'vragen over de tekst'. Zo was er een les over de Tweede Wereldoorlog. De gesprekken, vragen en opmerkingen van de kinderen lokten mij uit tot vertellen en wedervragen te stellen. Het werd een soort mini-wo-thema in één les, misschien twee. De tijd vloog dan voorbij. Veel vaker waren de onderwerpen minder relevant, voor de kinderen en ook voor mij.

Met de komst van een inspecteur dacht ik toch maar eens de les voor te bereiden. Deze inspecteur leek recht uit een kinderboek gekropen te zijn. Autoritair, zwijgzaam, lang, grijs en in pak. En, man, mijn les was, denk ik, saai en vervelend. Ik weet nog dat ik ook niet heel enthousiast praatte over begrijpend lezen of over het onderwerp. Wat en of dat consequenties heeft gehad voor de school is mij bespaard gebleven. Mijn MT zal de eventuele klappen hebben opgevangen.

Brief aan Jacques Vriens

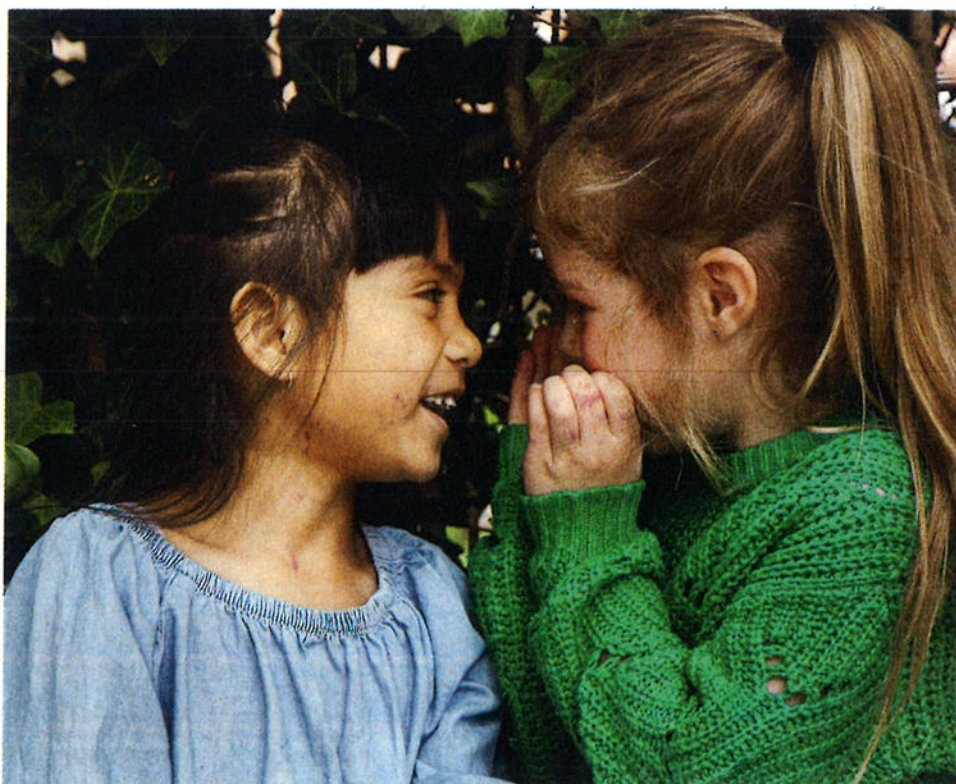
We voelden in onze bovenbouw dat een losse *Lees je wijzer*-les per week niet echt een meerwaarde had. Na een paar jaar gingen we over op de methode *Taal en spelling in beeld*. Daar zat ook 'lezen in beeld' bij. En dat werd logischerwijs onze nieuwe methode. Deze methodes hebben per blok een thema, bijvoorbeeld 'je

omgeving'. Er was dan in ieder geval samenhang tussen de thema's binnen deze drie vakgebieden.

Maar al snel waren we toch ontevreden. En ook de kinderen liepen niet over van enthousiasme. Dat uitte zich bijvoorbeeld toen we bij begrijpend lezen een interview met Jacques Vriens behandelden, terwijl we een paar maanden daarvoor Jacques Vriens écht op bezoek hadden gehad. Dat kwam omdat hij in de krant zijn zorg geuit had over het gebrek aan leesplezier bij kinderen en op basisscholen. We hebben toen met de groep een foto gemaakt en een brief gestuurd waarin de kinderen vertelden wat zij allemaal aan leesbevordering doen. En vooral, hoe leuk dat is! Om zijn bezoek heen bouwden we een viering met alle stamgroepen en ook Jacques deed een duit in het zakje. Zo leidde een krantenartikel tot een wo-thema op zich. En tot een onvergetelijke dag.

Waardevolle momenten

Op naar iets nieuws ontdekten we dat *Kidsweek* een begrijpend leeslijn had. We werden enthousiast van een actuele tekst die ertoe deed, waar de kinderen op dat moment wat aan hadden. Daar zijn we mee aan de slag gegaan. Onze verwachting kwam deels uit: iedere week een actuele tekst met een aangeboden strategie, met bordles en verwerking, al dan niet digitaal.

Het klonk als een feest. De onderwerpen kwamen uit de krant en het bespreken ervan was geweldig. De uitwisseling tussen kinderen over wat ze al weten, de vragen die ze hebben en wat ik ze nog kan vertellen of wat ze op kunnen zoeken – het vormde steeds waardevolle momenten. Toch merkte ik met name in de verwerking dat kinderen er wel genoeg van kregen. Er schortte van alles aan de digitale omgeving en daarbij werd het niet levend: kinderen werkten nog steeds de lesjes af en raakten gefrustreerd over de beroerde omgeving. Onder in beeld stonden ook cijfertjes zodat de kinderen konden zien hoeveel 'vragen over de tekst' ze nog moesten. Meer en meer begon ik met mijn groep teksten te zoeken die verband hielden met het wo-thema dat aan de orde was, en hielden we intussen de doelstelling en de werkvormen van de methode aan. We maakten de overstap naar *Nieuwsbegrip*. Vergelijkbaar met *Kidsweek*, maar veel degelijker opgezet. Daar zijn we nu gebleven.

Levend en relevant

Waar ik al een tijd stiekem mee gestopt ben, is het bespreken van de woorden uit woordenschatlessen, omdat die woorden vaak – volledig gespeend van iedere context – worden afgevuurd op een nietsvermoedend kind, bij wie vervolgens de motivatie ontbreekt om ermee aan de slag te gaan.

De tijd die hierdoor vrijkomt gebruik ik voor begrijpend lezen. Ik behandel één tekst in de twee, drie en soms vier weken. We lezen hem, praten erover, lezen hem nog eens met potlood in de hand om sleutelwoorden, signaalwoorden, verbanden, letterlijk/figuurlijk taalgebruik aan te geven. We bespreken het klassikaal, in groepjes of duo's. Daarna maken ze er een tekening, mindmap, samenvatting of presentatie van. We stellen vragen aan elkaar en discussiëren over stellingen. Je merkt dat kinderen zich de woorden uit de tekst eigen maken en gaan gebruiken. De woordenschat groeit. We gebruiken bij een thema altijd bijpassende teksten uit het archief van *Nieuwsbegrip* of uit boeken die we zelf erbij zoeken. De doelstellingen en de terminologie van de methode houden we aan. De lessen zijn levend, relevant en afwisselend. Er zijn ook weinig tot geen 'vragen over de tekst'.

Maandelijks pubquiz, soms een museum

De vrijheid die je voelt als je geen 'opgedragen' tekst per week afwerkt en de ruimte neemt om een tekst fatsoenlijk te doorgronden, is wonderlijk. De motivatie van de kinderen wordt zienderogen groter. Omdat de teksten passen bij het wo-thema, is het al bijna geen apart vak meer. Het is ook eigenlijk helemaal geen vak, maar een vaardigheid. Een vaardigheid die het leukst is als het begint te leven. Kinderen oefenen met het doorgronden van een

tekst en kunnen de informatie meteen gebruiken in tekeningen, werkstukken, toneelstukken, teksten of gesprekken voor het thema. Kinderen die geen drie weken nodig hebben voor een tekst, kunnen zelf op zoek naar aanvullende of verdiepende informatie en andere verwerkingsvormen. Soms hebben we dingen al klaargezet die aansluiten, soms kunnen ze zelf op zoek. In die verwerking kun je al veel differentiëren. Naast het aanleren van bepaalde vaardigheden is het wat mij betreft onontbeerlijk dat de stamgroepleider inspireert, verwondert, informatie verdiept en aanvult. Ik verbreed hun horizon, leg dilemma's voor of stel doordenkvragen, ook maken we een paar goede grappen. Voor dit alles is natuurlijk een zekere mate van algemene ontwikkeling nodig. En met de maandelijks pubquiz die ik bezoek merk ik dat mijn algemene ontwikkeling heus niet bovengemiddeld groot is. Maar het helpt als een stamgroepleider de krant leest. En ook af en toe musea bezoekt.

Geen anti-methode-extremist

Vorig jaar kwam er weer een inspecteur bij ons op school. En ook bij mij in de klas. Deze keer was het het tegenovergestelde van het stereotype van weleer: een wat alternatief ogend persoon van middelbare leeftijd, klein en vrouw. Ik nodigde haar uit aan een tafelgroepje en begon vol trots te vertellen wat we deden. Ik geloof dat die consequenties heel wat positiever waren.

Ik stond altijd een beetje sceptisch tegenover die 'geitenwollensokken' in jenaplanland die iedere methode de deur uit willen: je hoeft het wiel toch niet steeds weer opnieuw uit te vinden? Maar ik begin steeds meer te voelen wat dit met het enthousiasme bij jezelf en de kinderen kan doen.

Ik ben nog steeds geen anti-methode-extremist. Het inoefenen van een vaardigheid kan heel goed op een methodeachtige manier en er zijn veel mensen die dat al voor ons hebben bedacht. Daarnaast geeft de opbouw in de leerlijnen wel houvast. Maar als ik verder fantaseer dan zouden we met de stelopdrachten ook veel meer kunnen bereiken dan we nu doen. Het oefenen van taal en spelling in eigen teksten, waar je vaak over leest, vind ik een inspirerende gedachte. Wellicht duurt dat ook weer achttien jaar, maar ik moet toch tot mijn zeventigste werken, dus ik heb nog even. Dan die nazoemende startvraag. De algemene ontwikkeling van een stamgroepleider moet goed zijn. Wil je als inspirator voor de kinderen echt een meerwaarde zijn en daarbij de wereld in school halen, dan dien je van die wereld op de hoogte te zijn. Het lezen van een krant is daarbij een goed idee! De vraag die Gerrit Fronik me op de pabo voorlegde, beantwoord ik nu met een overtuigend en overtuigend 'ja'.